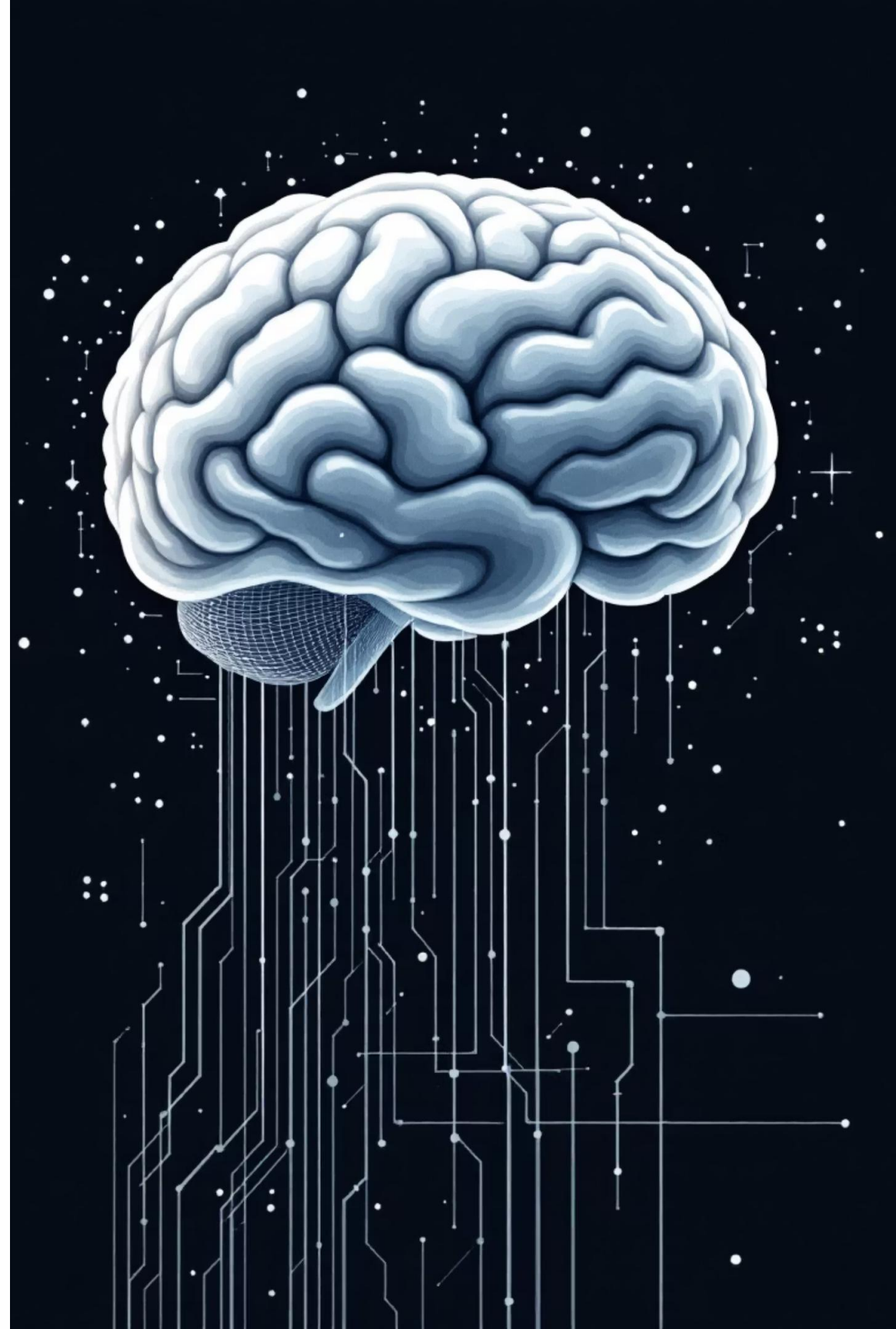

Sun'iy intellekt va dezinformatsiya: Yangi chaqiriqlar

Zamonaviy axborot muhitida sun'iy intellekt (SI) hayotimizning ajralmas qismiga aylandi. U nafaqat o'qitish va o'rganish jarayonini osonlashtirmoqda, balki axborot yaratilishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, bu jarayon yangi xavflarni ham yuzaga keltirdi.

Dezinformatsiya va uning ta'siri

1

Dezinformatsiya

Yolg'on va manipulyatsion kontentning keng tarqalishi.

2

"Deepfake" texnologiyalar

Inson ongiga ilgari hech bo'lmagan darajada ta'sir o'tkazmoqda.

3

Pedagogning roli

Jarayonlarni tushunish, ta'sirini anglash va o'quvchilarni himoya qilish.

SI ning ijobiy jihatlari

SI o'qituvchiga darsni soddalashtirish, individual o'qitish, material tayyorlash va o'quvchilar qiziqishini oshirishda katta yordam beradi.

- ChatGPT yordamida dars uchun qo'shimcha savollar tuzish.
- Canva SI orqali o'quv materiallari yaratish.
- Vaqtni tejash va samaradorlikni oshirish.

SI yaratgan yolg'on kontent xavfi

Ishonchli ko'rinish

SI vositalari orqali yaratilayotgan yolg'on kontentlar juda ishonchli ko'rinishga ega.

Chegaraning buzilishi

Haqiqat bilan soxtalik o'rtasidagi chegarani buzmoqda.

Ortib borayotgan son

Bu qulayliklar bilan bir qatorda, yolg'on kontentlar soni ham ortib bormoqda.

Dezinformatsiyaning asosiy quroli: Hissiy ta'sir

Sun'iy intellekt yordamida dezinformatsiya, ya'ni yolg'on axborotlar yaratish va tarqatish keng ommalashmoqda.

Dezinformatsiyaning asosiy quroli esa hissiy ta'sirdir. Bunday xabarlar odamni darhol ishonishga undaydi va tekshirish ehtiyojini kamaytiradi.

Masalan, "yangi darsliklarda xato topildi" yoki "sun'iy intellekt o'qituvchilarni almashtiradi" kabi sarlavhalar ko'pincha faktlarga asoslanmagan bo'ladi.

"Realistik yolg'on" va axborotni tekshirish madaniyati

SI texnologiyalari

Matn, rasm, ovoz yoki video yaratishda inson uslubini mukammal taqlid qila oladi.

Ajratish qiyinligi

Oddiy foydalanuvchi uchun ularni ajratish tobora qiyinlashmoqda.

O'qituvchi vazifasi

O'quvchilarga "axborotni tekshirish madaniyati"ni singdirishi kerak.

Tanqidiy fikrlash: Dezinformatsiyaga qarshi vosita

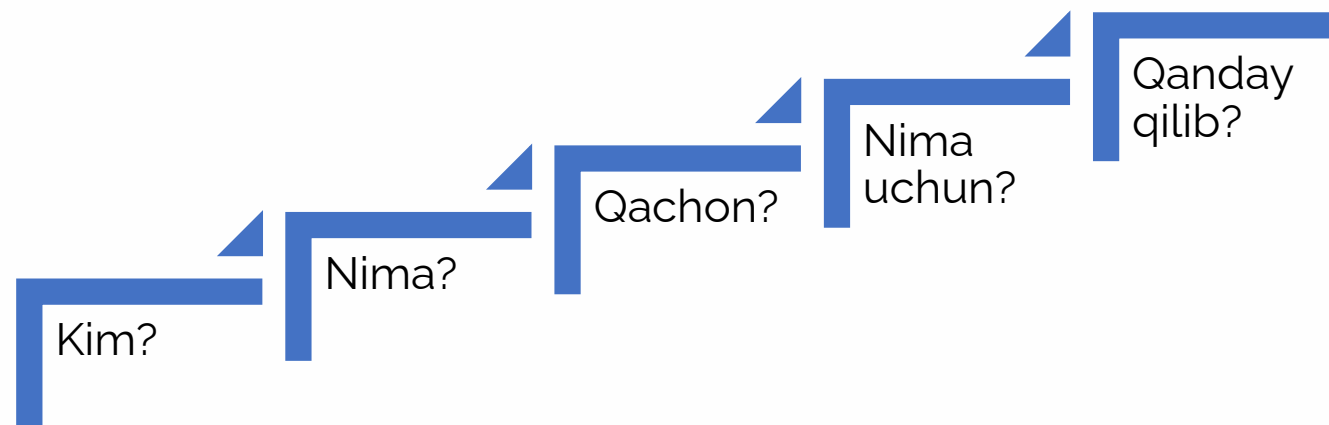
Dezinformatsiyani tanib olishda tanqidiy fikrlash asosiy vositadir. O'qituvchi o'quvchilarga har bir xabarni tahlil qilishni o'rgatadi:

- ☐ Kim e'lon qilgan?
- ☐ Maqsadi nima?
- ☐ Manba ishonchlimi?
- ☐ Dalil bormi?
- ☐ Xabar his uyg'otish orqali manipulyatsiya qilmayaptimi?

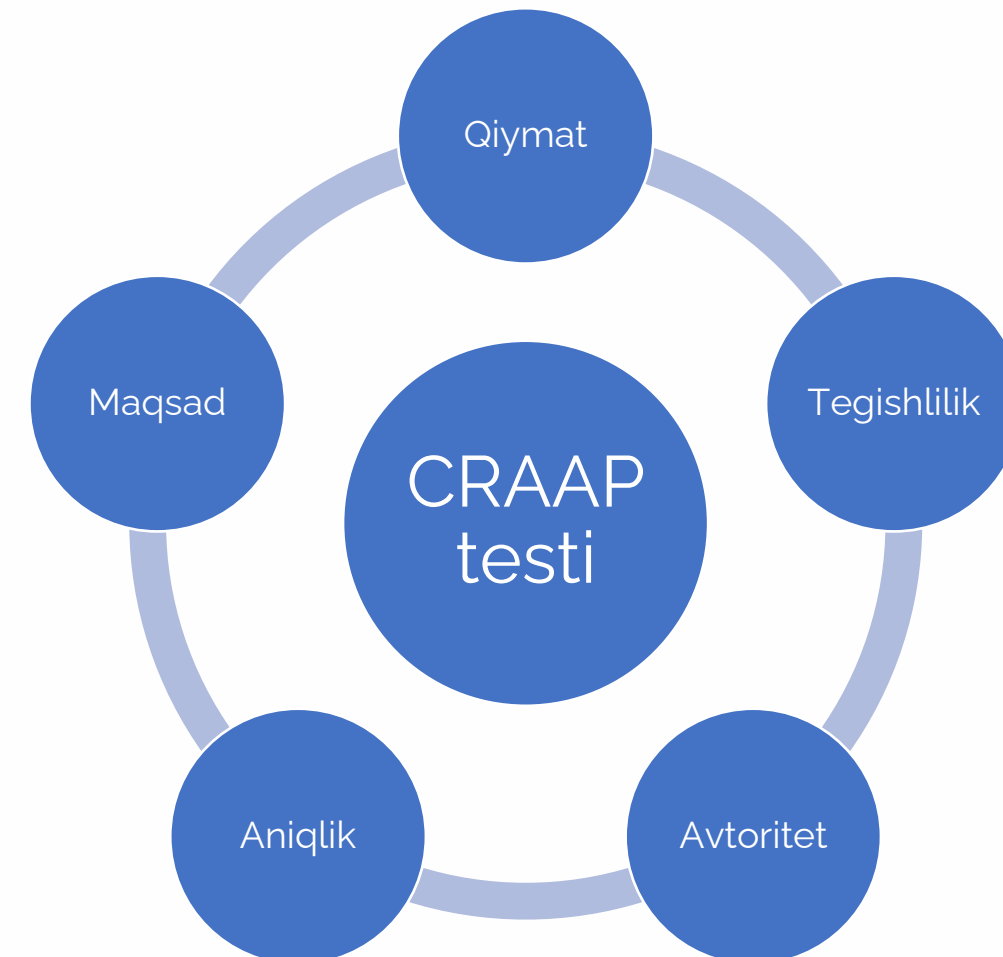
Tahliliy metodlar va mediaimmunitet

Bu oddiy savollar o'quvchilarda mediaimmunitetni shakllantiradi. Ayniqsa, 5W1H va CRAAP testi kabi tahliliy metodlardan foydalanish o'quvchilarga amaliy ko'nikma beradi.

- **5W1H:** Kim, Nima, Qayerda, Qachon, Nima uchun, Qanday?

- **CRAAP testi:** Qiymat, Tegishlilik, Avtoritet, Anqlik, Maqsad.

Axborot yaratish mas'uliyati

Ta'lim jarayonida o'qituvchi o'quvchilarni "axborot yaratish mas'uliyati"ga o'rgatishi kerak.

1

Soxta ma'lumot

Soxta ma'lumot tarqatish yoki tekshirilmagan kontentni baham ko'rish oddiy xato emas.

2

Ijtimoiy ishonch

Bu ijtimoiy ishonchga zarar yetkazishdir.

3

"Haqiqat yoki montaj?"

Dars davomida o'quvchilar bilan "Haqiqat yoki montaj?" nomli mashq o'tkazish mumkin.

Xulosa: Raqamli asrda kuchli inson

Sun'iy intellekt insoniyat taraqqiyotiga xizmat qiluvchi buyuk yutuqdir, biroq u bilan birga yangi mas'uliyatni ham olib keladi.

Raqamli asrda eng kuchli inson bu ko'p ma'lumotga ega bo'lgan emas, balki ma'lumotni to'g'ri tahlil qila oladigan insondir.

O'qituvchi esa aynan shunday tafakkur egalarini tarbiyalaydigan eng muhim bo'g'indir.